

Andrzej F. Dziuba

Słowo wstępne

Studia Prymasowskie 4, 5-6

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SŁOWO WSTĘPNE

Dzieje Polski, szczególnie przejawiające się na płaszczyźnie kultury zawsze odnosić się będą do dziedzictwa, które przyniosło chrześcijaństwo zachodnie. To było wejście w krąg określonych wpływów, które nie miały znamion ekspansywnych. Było to raczej niezwykle spotkanie, znaczone także pewnymi elementami inkulturacji. To było wzajemne przenikanie którego owocność wręcz trudno objąć.

Chrześcijaństwo weszło w kulturę, nadając jej zupełnie nowe znamiona, jakże bliskie prawdzie o człowieku. Człowiek doświadczył rozeznania siebie samego oraz innych, zarówno osobowo, jak i wspólnotowo. Ta realistyczna wizja, w swoim wyrazie antropologicznym, postrzega człowieka przede wszystkim jako indywidualną osobę.

Chrześcijaństwo w historii Polski jawi się jako wydarzenie wspólnotowe, przybierające kształt Kościoła rzymskokatolickiego. Było zaczymem szczególnej więzi, która zapisała się niezwykle dynamicznie i twórczo w dziejach Narodu. Tę harmonię trzeba dostrzegać, należyte opisywać, doceniać i widzieć jako znamię perspektywicznej nadziei.

Kościół katolicki wpisał się w ojczyzniane dzieje bogactwem ludzi, dzieł i wydarzeń, także takich, które sięgają poza granice Polski do rodaków rozproszonych po świecie. Ta jego obecność jest wręcz trudna do objęcia. Niemniej pozostaje w swym kształtowaniu odpowiedzialności ciągle zagadnieniem otwartym i twórczym.

Nie ulega wątpliwości, że osobami obecnymi w sposób szczególnie odpowiedzialny byli zawsze prymasi Polski, począwszy od abp. Mikołaja Trąby († 1422), metropolity gnieźnieńskiego, który uzyskał tę godność (*primas regni*) dla siebie i swoich następców podczas Soboru w Konstancji (1414-1418). Niezwykłe osobowości oraz dzieje dodawały tej godności dalszego splendoru. Arcybiskup Jan Łaski († 1531) od papieża Leona X uzyskał godność legata urodzonego (*legatus natus*), a abp. Adam Komorowski († 1759) od papieża Benedykta XIV otrzymał przywilej noszenia purpurowych szat.

Nie można w tym ciągu pominąć znamion cierpienia i męczeństwa: abp Marcin Dunin († 1842) był więźniem w Kołobrzegu, kard. Mieczysław Ledóchowski († 1902) podczas kulturkampfu przebywał w więzieniu w Ostrowie Wielkopolskim. Wspomnieć należy również tułaczkę wojenną kard. Augusta Hlonda († 1948).

Szczególnym znakiem posługi prymasowskiej był kard. Stefan Wyszyński († 1981). On wyniósł odpowiedzialność Prymasa Polski do szczególnej roli kościelnej oraz narodowo-patriotycznej. Swoistym przełomem było odosobnienie-uwięzienie w Rywałdzie, Stoczku Warmińskim, Prudniku i Komańcy (1953-

-1956). Te lata nadały nową jakość i otworzyły nowe perspektywy obecności w życiu Kościoła i Narodu po uwolnieniu.

Ośrodek Dokumentacji i Studiów nad Osobą i Nauczaniem Kardynała Stefana Wyszyńskiego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie wydaje rocznik „Studia Prymasowskie”. Jest on płaszczyzną szerokich badań i publikacji wokół dziedzictwa prymasowskiego. Jednocześnie w poszczególnych osobach prymasów oraz ich działalności widać także wielość zagadnień natury kościelnej oraz społecznej. Zresztą prymasi Polski w ogromnej mierze w nich uczestniczyli i je kształtowali.

Kolejny tom „Studiów” zawiera materiały z IV konferencji naukowej na temat *Prymasi Polski a przemiany demokratyczne w Polsce*. Zamieszczono wystąpienie, które ukazało stosunek kardynałów Wyszyńskiego i Glempa do środowisk opozycyjnych (W. J. Wysocki – UKSW). Następnie omówiono troskę obu prymasów Polski o „Solidarność” (M. Lasota – IPN). Szczególnie brzmiały uwagi o manipulacjach słowami obu prymasów (J. Żurek – IPN). Natomiast teologię Narodu w przepowiadaniu kard. Wyszyńskiego i kard. Glempa ukazał ks. Jerzy Lewandowski – UKSW.

W dziale rozprawy i artykuły materiały koncentrują się wokół osoby i posługi kard. Stefana Wyszyńskiego. Na czoło wysuwają się analizy poświęcone małżeństwu i rodzinie. Wskazano także na kapłaństwo i życie konsekrowane oraz posługę świeckich, ale zawsze w odniesieniu do wezwania wszystkich do świętości. Podjęto również wątki społeczne i szeroko pojętą kulturę. Tylko tekst ks. Jerzego Swędrowskiego poświęcony jest prymasowi Władysławowi Łubieńskiemu, a ks. Bronisława Mierzwińskiego pastoralnemu wymiarowi prymasostwa przełomu XIX i XX wieku.

Badania nad prymasami Polski jawią się jako niezwykle interesujący dział studiów interdyscyplinarnych. Fakt ten wymaga jednak niezwyklej odpowiedzialności, nie tylko naukowej. Wydaje się, że niezbędne tutaj jest środowisko spotkania. Istnieje bowiem niebezpieczeństwo zbyt szeroko przedłożenia badawczego, które może wypaczyć sam przedmiot badania.

Prezentowany zbiór nakreśla kolejne elementy obrazu posługi prymasów Polski. Obraz ten staje się coraz bogatszy, a jawiące się kontury w wielu kwestiach coraz bardziej wyraźne. Korzystając z okazji warto wyrażam nadzieję, że wielu badawczy i autorów różnych opracowań zechce podzielić się swoimi osiągnięciami badawczymi na łamach „Studiów Prymasowskich”.

bp Andrzej F. Dziuba

Łowicz, 19 marca 2010 roku